

فصل دوم
آداب دستیابی به معرفت و حکمت

تعریف علم :

علم به مجموعه دانستی‌های فرد گفته می‌شود که نسبت به نفس آنها یا صورتی از آن احاطه داشته باشد.

تعریف معرفت :

هر گاه این دانستن با درک جزئیات همراه باشد به آن معرفت گفته می‌شود.

تعریف حکمت:

و هر گاه علم به مرحله حکم و تفصیل و کاربرد کشیده شود به آن حکمت گفته می‌شود.

سعادت دنیا و آخرت انسان در گرو علم‌آموزی است که اگر به خوبی پیگیری شود راهی هموار برای سعادت فراهم می‌کند و اگر پیموده نشود و یا به نادرستی پیموده شود وبالی بر گردن طالب علم خواهد بود. بنابراین مهم‌تر از فهم ضرورت علم‌آموزی لازم است در خصوص چگونگی به دست آوردن علم نافع و آداب به دست آوردن آن به اصول و روش‌هایی پایبند شود.

۱. آداب علم آموزی

استمرار در یادگیری و دوری از خستگی	آداب اول	آداب نهم	رعایت اخلاق اجتماعی در علم‌آموزی
همراهی حلم با علم و آرامش	آداب دوم	آداب دهم	تکرار و تأمل کافی در علوم فراگرفته
یادگیری و یاددهی توأم با هم	آداب سوم	آداب یازدهم	ثبت و ضبط و کتابت داشتن
همراهی علم و عمل	آداب چهارم	آداب دوازدهم	توجه به زمان
اولویت‌دهی در یادگیری علوم	آداب پنجم	آداب سیزدهم	تفکر بهترین روش علم‌آموزی
همراهی علوم در طبع و علوم از ناحیه سمع	آداب ششم	آداب چهاردهم	اهمیت به سوالات علمی مشخص و درست
بالا بردن قدرت غربال‌گری در آموزش هر علم	آداب هفتم	آداب پانزدهم	مذاکره در علم
تقویت علم با شرکت در مجلس علما	آداب هشتم		

۱-۲. آداب انتخاب علم

- انتخاب علم بر اساس معیار
- تشخیص فایده و نوع آن برای علم
- تشخیص اولویت در انتخاب علمی که دارای منفعت‌اند
- تمایز علم حقیقی از غیرحقیقی و توجه به آثار و نتایج آن علم
- علم حقیقی موجب برطرف کردن نیازهای حقیقی
- لزوم یادگیری علوم مربوط به روابط اجتماعی و اخلاق شایسته
- لزوم یادگیری علوم توحیدی و اعتقادی
- لزوم آموزش‌هایی که خیرطلبی را در انسان به نوعی تقویت می‌کند
- تعالیم دینی که موجب افزایش تقوا و مراقبت فرد می‌شود
- آموزش‌هایی که فرد بالغ را از فتنه‌های زندگی نجات می‌دهد
- علم به حلال و حرام‌ها
- آیه محکمه (علم به حقایق
اشیاء برای درک حقیقت عالم)،
فریضه عادلانه (علم به بایدها و
نبایدهای الهی)
و سنت قائمه (روش‌های پایدار
زندگی)
- علمی که موجب تعمیق
دین‌باوری و دین‌شناسی می‌شود
- علمی که از دنیاطلبی دور
است و به طلب آخرت سوق
می‌دهد
- آموزش قرآن و کاربردهای آن
در زندگی
- آموزش تفکر

۱-۳. آداب انتخاب عالم

- پس از انتخاب عالم لازم است ارتباط مستمر و مؤثری با وی داشت. این بدان دلیل است که با ارتباط انتقال علوم و رفتارها و باورهای شایسته صورت می‌گیرد.
- در برخی از روایات از هم‌نشینی با دانشمندان معصیت‌کار به شدت منع شده است.

- امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید: يك ساعت نزد علما نشستن در پیشگاه خداوند از هزار سال عبادت برتر است. و دیدن عالم، نزد خدا محبوب‌تر است از يك سال به اعتكاف نشستن در مسجد الحرام. زیارت علما، دوست داشتنی‌تر است از هفتاد طواف گرد خانه کعبه و برتر است از هفتاد حج و عمره قبول شده، خداوند عالم را هفتاد درجه بالا می‌برد و رحمت را بر او نازل می‌کند و ملائکه شهادت می‌دهند که بهشت بر او واجب شده است.

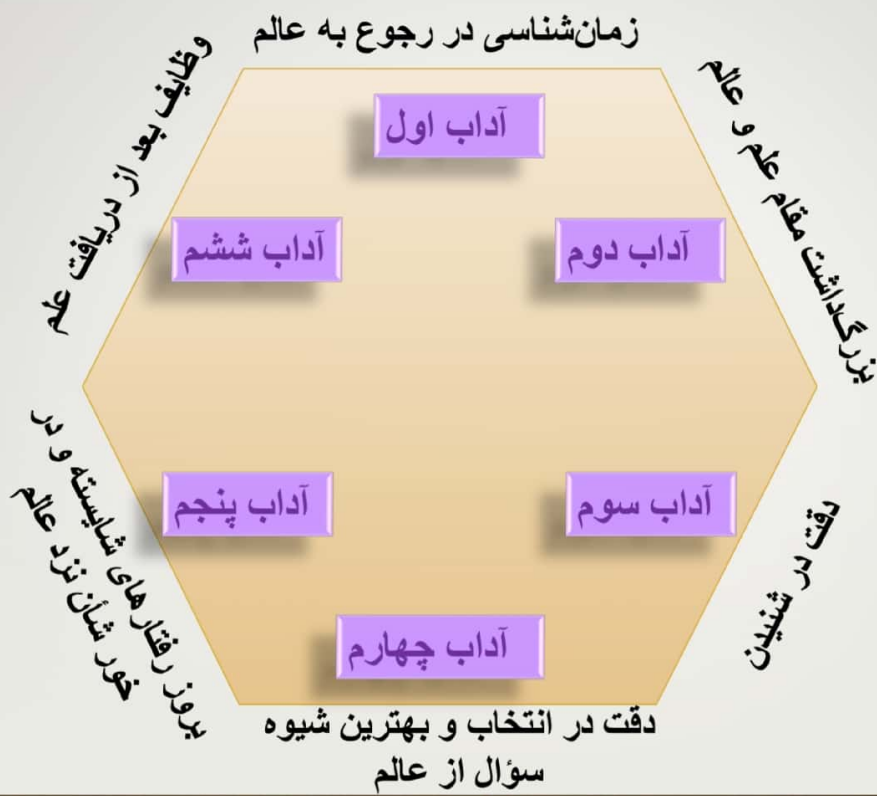
در روایت زیر افرادی که فرد مجوز یافته تا با آنها به صورت مستمر ارتباط داشته باشد با سه ملاک **تقوا، علم و عقلانیت** معرفی شده اند.

در زیور آمده است بگو به دانشمندان احبار و رهبان بین اسرائیل که با پارسایان از مردم به گفتگو بنشینید. پس اگر پارسایانی نیافتند با علما به گفتگو بنشینید و اگر عالمی نیافتید با عقلا به گفتگو بنشینید. بنابراین تقوا و علم و عقل سه مرتبه‌ای هستند که یکی از آنها را در خلقم قرار ندادم در حالی که هلاکتش را اراده کرده باشم.

☀️ اثرات نشست و برخاست با علما بر فرد بالغ:

- انتقال بزرگواری و وقار در نشست و برخاست با علما
- برخورداری از یقین، تواضع، اخلاص، خیرخواهی و زهد
- نزول خیرات و برکات

۱-۴. آداب شاگردی

۱-۵. آداب حفظ و ثبت

- کتاب که مجموعه‌ای ثبت شده از حقایق است می‌تواند به عنوان گسترش دهنده علم به افراد کمک کند و نیز می‌تواند به عنوان وسیله‌ای برای ثبت حقایق در خدمت طالب علم باشد.
- بر این اساس اگر غرض فردی در فراگیری علمی به کارگیری جدی آن علم باشد ثبت مطالبی از آن برای موفقیت بیشتر ضروری است و می‌تواند موجب تثبیت مطالب و جلوگیری از فراموشی شود. کتابت مطالب علمی موجب **تثبیت** آن مطالب خواهد شد ضمن آنکه امکان انتقال آن به دیگران نیز فراهم‌تر است.
- انتخاب کتاب همانند انتخاب عالم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و همان آدابی که برای روپرو شدن با عالم ذکر شده است برای کتاب نیز موجود است، زیرا هر کتابی ترجمان افکار و باورهای نویسنده آن می‌باشد.

۲. آداب معرفت آموزی

● تعریف معرفت:

در متون دینی به یکی از انواع علم معرفت گفته می‌شود. معرفت به موضوعی، به معنای علمی است که فرد به جزئیات آن موضوع پیدا می‌کند و می‌تواند مقدمات، لوازم و آثار آن را فهم نماید در این صورت به خوبی آن موضوع را از سایر موضوعات متمایز می‌بیند.

اولاً: معرفت در زندگی انسان امری ضروری است و نمی‌توان آن را نادیده گرفت.

ثانیاً: برای معرفت یافتن باید از علم‌آموزی عبور کرد زیرا با تقویت و تدقیق در علم است که معرفت حاصل می‌شود.

ثالثاً: علمی که به معرفت تبدیل می‌شود به عمل نزدیک‌تر می‌شود و اثرات آن بیشتر بروز می‌یابد.

● آداب معرفت:

در متون دینی به یکی از انواع علم معرفت گفته می‌شود. معرفت به موضوعی، به معنای علمی است که فرد به جزئیات آن موضوع پیدا می‌کند و می‌تواند مقدمات، لوازم و آثار آن را فهم نماید در این صورت به خوبی آن موضوع را از سایر موضوعات متمایز می‌بیند.

آداب اول: دراست علم، یکی از راه‌هایی که علم فرد به معرفت برسد دراست آن یا تکرار از روی تأمل و کهنه کردن آن است.

آداب دوم: عمل کردن به دانسته‌ها، عمل به دانسته موجب تثبیت آن علم و علم به جوانب آن می‌شود.

آداب سوم: توجه به مکتب اهل بیت علیهم السلام و ساختار امامت و ولایت

۳. آداب حکمت آموزی

● تعریف حکمت:

- حکمت معرفتی است که فرد با عمیق شدن در موضوعی به فهم باید‌ها و نبایدهای پیرامون آن موضوع راه پیدا می‌کند و به صورت جزئی می‌تواند احکام مربوط به آن را بیان کند.
- به دست آوردن حکمت از به دست آوردن علم و معرفت سخت‌تر و نیازمند تلاش و استمرار بیشتر است. در عین حال تا علمی به حکمت تبدیل نشود به کارایی لازم نمی‌رسد.
- یکی دیگر از ویژگی‌هایی که در روایات برای حکمت مطرح شده است تازگی و شادابی و فعال بودن آن است.

۳-۱. اهمیت دستیابی به حکمت

- حکمت عرصه ظهور تیزهوشی است.
- حکمت و سکینه دو زیور ابرار است.
- حکمت فرد را از بیماری و ملالت خارج می‌کند.
- شرافت با حکمت به دست می‌آید.
- حکمت و پیروزی همراه با هم‌اند.
- حکمت عامل آخرت‌گرایی است.
- محصول حکمت علم است.
- حکمت به فرد شرافت اجتماعی عطا می‌کند.
- برای کسی که حکمت می‌داند عبرت‌ها معنا دارد.
- و ...

روایات زیر از امیرالمؤمنین علیه السلام در ضرورت دستیابی به حکمت می‌تواند فرد را نسبت به اهمیت حکمت واقف کند.

۲-۳. شروط دستیابی به حکمت

برای دستیابی به حکمت شناخت و همراهی با حق ضروری است.

شروط اول

شناخت اضداد فرد را به حکمت راهنمایی می‌کند.

شروط دوم

شروط سوم

برخورداری از الهامات الهی از ضروریات برخورداری از حکمت است.

دل منافق ظرف حکمت نیست.

شروط پنجم

حکمت در قلبی که هواپرست است جا نمی‌گیرد.

شروط چهارم

۳-۳. آداب دستیابی به حکمت

● برای دستیابی به حکمت

یا باید فرد خود به حکمت برسد و حکیم گردد و یا اینکه از حکمت دیگران بهره ببرد.

● معیارهای شناخت حکیم:

معیار اول: حکیم شفافبخش و بخشنده است.

معیار دوم: حکیم در پذیرش دیگران وسعت دارد.

معیار سوم: حکیم مواجهه نیکو با بدی دارد.

۳-۳. آداب دستیابی به حکمت

توجه به سخنان و پیام‌هایی که
تعلق به دنیا را کاهش می‌دهد.

